

Ἐνότητα μέσα στήν ποικιλία
Ἡ συνοδικότητα
ὡς τρόπος ζωῆς καὶ ἔκφρασης τῆς Ἐκκλησίας

Μία αὐτοκριτική προσέγγιση στήν ἐκκλησιολογική κατάσταση τῆς σύγχρονης Ὁρθοδοξίας δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ διατυπώνει λόγο γιὰ τὴ συχνὰ παρατηρούμενη ἔλλειψη ἐκκλησιολογικῆς αὐτοσυνειδησίας καὶ ὀρθοπραξίας, γιὰ τὸ νεωτερικὸ φαινόμενο τῆς αὐτοκεφαλίας καὶ τῶν ἐθνικῶν Ἐκκλησιῶν, γιὰ τὴν αὐτάρκεια ὀρισμένων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, γιὰ τὴν ἐσωστρέφεια καὶ τὸν ἀπομονωτισμὸ τους, τὸν καταταμαχισμό, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸν ἀνταγωνισμό μεταξὺ Ὁρθοδόξων δικαιοδοσιῶν. Ἐξ ἄλλου, ἡ ὀλοένα καὶ περαιτέρω παρατηρούμενη ἔλλειψη γνήσιου οἰκουμενικοῦ πνεύματος, εἰσάγει μεταπρατικὰ καὶ μὲ ἀρκετὴ ἱστορική καθυστέρηση ἓνα ὁμολογιακὸ καὶ τοπικιστικὸ πνεῦμα, εὐνοεῖ τὴν ἐμφάνιση φονταμενταλιστικῶν τάσεων καὶ ἀναπτύσσει φοβικὰ ἐθνικιστικὰ καὶ ἀντιδυτικὰ σύνδρομα. Οἱ Ὁρθόδοξοι μοιάζουμε συχνὰ νὰ ἐγκωμιάζουμε ἀπλῶς θεολογικὰ καὶ νὰ προβάλλουμε διθυραμβικὰ τὴ συνοδικότητα, δίχως, ὅμως, νὰ τὴ βιώνουμε στήν πράξη καὶ σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Ἡ ραγδαία ἐκκοσμίκευση καὶ ὁ σύγχρονος τρόπος ζωῆς ἐπιτείνουν ἀκόμη περισσότερο τὶς προβληματικὲς αὐτὲς διαστάσεις τῆς σύγχρονης ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς, ποὺ μοιάζει νὰ ἔχει μείνει καθηλωμένη, ἀφ' ἑνός, στὰ πρότυπα τῆς ἀγροτοπαραδοσιακῆς κοινωνίας καὶ, ἀφ' ἑτέρου, νὰ ἔχει εἰσαγάγει νεωτερικὲς συγκεντρωτικὲς καὶ γραφειοκρατικὲς δομές, ἀντικαθιστώντας τὴ συνοδικότητα μὲ μία ἐπαγγελματικὴ καὶ τεχνοκρατικὴ ὑπαλληλία ἄσχετη ἐν πολλοῖς μὲ τὸ ἐκκλησιαστικὸ γεγονός, μὲ τὴ μαρτυρία καὶ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας στὸν σύγχρονο κόσμο.

Στὴν ἱστορική αὐτὴ συγκυρία, σὲ ἓναν κόσμον ποὺ ἀλλάζει διαρκῶς καὶ ποὺ μοιάζει νὰ ἔχει ἀπολέσει ὅποιονδήποτε μεταφυσικὸ ἄξονα στήν τεχνολογική φάση τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ, οἱ κατὰ τόπους Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καλοῦνται νὰ πραγματοποιήσουν τὴν Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδο. Ὑστερα ἀπὸ μίαν ἐργώδη διαδικασίαν πενήντα καὶ πλέον ἐτῶν προσυνοδικῆς συνδιάσκεψης καὶ ἐτοιμασίας ὑπὸ τὸν ἄοκνον συντονισμό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ Ὁρ-

θόδοξη Ἐκκλησία καλεῖται νὰ ἐκφράσει τὴν ἐνότητά της καὶ τὴ ζωτικὴ μαρτυρία της μὲ μία σειρά ἀπὸ ἐκκλησιολογικὰ θέματα ποὺ ἀφοροῦν τόσο τὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ της ὅσο καὶ τὴ σχέση της μὲ τὶς ἄλλες χριστιανικὲς παραδόσεις, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν σύγχρονο κόσμο. Στὸ πλαίσιο αὐτὸ ἡ 5ῃ Σύναξη τῶν προκαθημένων τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν (Μάρτιος 2014) συμφώνησε οἱ ἀποφάσεις τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου νὰ λαμβάνονται μὲ ὁμοφωνία καὶ κάθε αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία νὰ ἔχει μία ψήφο. Τί σημαίνει, ἄραγε, ἡ ὁμοφωνία καὶ ἡ μία ψήφος γιὰ τὴ συνοδικότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴ λειτουργία τῶν ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων καὶ θεσμῶν; Πρόκειται γιὰ ἓνα τεχνικὸ καθαρὰ ζήτημα ἢ γιὰ ἓνα ζήτημα οὐσίας, τὸ ὁποῖο καθορίζει τὴν ἀλήθεια καὶ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας;

Ἡ συνοδικότητα στὴν ὀρθόδοξη Παράδοση προβάλλει ὡς γεγονὸς κοινότητας καὶ ἐνότητας, ὡς ἔκφραση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἥθους, ὡς πλέγμα διαπροσωπικῶν σχέσεων καὶ ὄχι ὡς ἀπρόσωπη ὀργάνωση καὶ θεσμικὴ λειτουργία. Ἡ σύγκλιση τῶν ἐπὶ μέρους γνωμῶν, γιὰ νὰ κατορθωθεῖ ἡ συμφωνία, ἀναδεικνύει τὶς συνοδικὲς διαδικασίες ὡς ἀναγκαῖες γιὰ τὴν ἴδια τὴν ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ σύνοδος στὴν ὀρθόδοξη Παράδοση, δίχως νὰ εἶναι μία δομὴ ὑπεράνω τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, συνδέει ὀργανικὰ τὶς κατὰ τόπους Ἐκκλησίες, ὑπερβαίνοντας τὸν πειρασμὸ τῆς παγκόσμιας ὀργάνωσης. Ἡ συνοδικότητα, λοιπόν, ἀποτελεῖ γεγονὸς ἐνότητας καὶ κοινότητας τῶν μελῶν κάθε ἰδιαίτερης ἐκκλησιαστικῆς κοινότητας, ἀλλὰ καὶ τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν μεταξύ τους καὶ εἶναι ἀδιανόητη δίχως τὴν ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπο εὐχαριστιακὴ σύναξη. Ἡ συνοδικότητα, ἐν τέλει, εἶναι μία διαδικασία ποὺ συνεχῶς ἀνανεώνεται ὡς ὑπαρξιακὸ γεγονὸς γιὰ ὀλόκληρο τὸ φάσμα τῆς πίστεως καὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος. Κάθε ἐπίσκοπος ὡς ἐπικεφαλῆς μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας μεταφέρει στὴ σύνοδο τὴν ἔκφραση τῆς πίστεως καὶ τῆς ζωῆς τῶν μελῶν τοῦ εὐχαριστιακοῦ σώματος καὶ ὄχι ἀπλῶς τὶς ἀτομικὲς ἢ ἰδεολογικὲς πεποιθήσεις του. Ἀλλὰ καὶ οἱ συνοδικὲς ἀποφάσεις καθαυτὲς τίθενται, ἀκολούθως, σὲ μία διαδικασία ἀποδοχῆς ἀπὸ τὸ πλῆρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Δίχως τὴ δυνατότητα ἀποδοχῆς τῶν συνοδικῶν ἀποφάσεων, ἡ Ἐκκλησία γίνεται ἓνα νοσηρὸ ἱεραρχικὸ καὶ γραφειοκρατικὸ ὄργανο, τὸ ὁποῖο θεσμοποιεῖ καὶ ἀναπαράγει τὴν ἐξουσιαστικὴ αὐθεντία του καὶ τὴν ἐπιβάλλει αὐταρχικὰ στὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ ἢ ἀκόμη καὶ σὲ ἀνθρώπους ποὺ δὲν ἀποτελοῦν μέλη της, ἀχρηστεύοντας τὴν ὅλη δομὴ καὶ διάρθρωση τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Συνεπώς, ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας δὲν συνιστᾷ ἓνα εἶδος ὑποχρεωτικῆς ὁμοφωνίας ἢ στατικῆς ὁμοιομορφίας ἀλλὰ ἐνότητας ἐν τῇ ποικιλίᾳ, ὡς σύνδεσμος ἀγάπης ἐν ἐλευθερίᾳ, ἐν τέλει ὡς ἓνα χριστολογικὸ γεγονὸς μὲ τὴν ἔμπνευση καὶ τὴν ποικιλία τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ ἐνότητα τῆς ὀρθόδοξης μαρτυρίας ὡς ὁμοφωνία δὲν σημαίνει ἀναγκαστικὴ προσαρμογὴ σὲ θέσεις καὶ ἀποφάσεις, ἂν προηγουμένως δὲν γίνεῖ ἐπὶ τῶν θεμάτων τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου καὶ μὲ συνοδικὸ τρόπο διάλογος σὲ κάθε τοπικὴ Ἐκκλησία. Διαφορετικά, παραμονεύει ὁ κίνδυνος ἡ γραφειοκρατικὴ καὶ ἀκαδημαϊκὴ διαχείριση τῶν θεμάτων νὰ ἀποτελέσουν τὴ μόνη καὶ ἀσφαλῆ βάση διεξαγωγῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου. Ὁμοφωνία δεσμευτικὴ προϋποθέτει ὅπωςδήποτε λειτουργία τοῦ συνοδικοῦ συστήματος σὲ ὅλο τὸ φάσμα τῆς ζωῆς κάθε τοπικῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ζήτημα ἐνέχει λεπτές καὶ εὐαίσθητες πτυχές, ἐφόσον πρόκειται γιὰ θέματα διορθόδοξης ἐκκλησιολογικῆς αὐτοσυνειδησίας καὶ ἐνότητας, σχέσεων μὲ τοὺς ἑτεροδόξους, ἀλλὰ καὶ μαρτυρίας καὶ διαλόγου μὲ τὸν σύγχρονο καὶ ραγδαῖα μεταβαλλόμενο κόσμο.

Μήπως, ὁμως, ἡ ὁμοφωνία σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴ μία ψῆφο κάθε τοπικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στὴν Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδο περιορίζει τὴν ἐλευθερία τῶν ἐπισκόπων καὶ ὀδηγεῖ ἀπλῶς σὲ τυπικὴ ἔκφραση προειλημμένων ἀποφάσεων; Στὴν ὀρθόδοξη Παράδοση ἡ συνοδικότητα ἐνεργοποιεῖται, ὄχι γιὰ νὰ ἐπιβάλλεται καὶ νὰ καταστρέφει τὴν ἀκεραιότητα καὶ καθολικότητα μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐξετάζει καὶ νὰ ρυθμίζει ζητήματα ποὺ ἄπτονται καὶ ἐπηρεάζουν τὴ ζωὴ καὶ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Ἡ ἀλληλοπεριχώρηση καὶ ἀλληλεξάρτηση τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν συνιστᾷ τὴν πλέον ἔγκυρη καὶ λειτουργικὴ προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ. Συνεπώς, ἡ σύνοδος δὲν εἶναι ὑπεράνω τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἢ τῶν ἐπισκόπων ἀλλὰ ἀκριβῶς ἡ ἔκφραση τῆς κοινωνίας, τῆς συναίνεσης καὶ τῆς ἐνότητάς τους. Τὸ ἀντίθετο θὰ σήμαινε τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς πυραμιδοειδοῦς, ἔστω καὶ συνοδικῆς, παγκόσμιας ὀργάνωσης.

Κλείνοντας τὸ σύντομο αὐτὸ σημείωμα, θεωροῦμε ὅτι ἡ ὁμοφωνία γιὰ τὶς ἀποφάσεις καὶ ἡ μία ψῆφος κάθε τοπικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, πέρα ἀπὸ τεχνικὸ ζήτημα, μπορεῖ νὰ ἀποβεῖ μία σύγχρονη ἔκφραση τῆς ἐνότητας στὸ πλαίσιο τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ἐφόσον ἡ συνοδικότητα δὲν ἀποτελεῖ κενὸ γράμμα μιᾶς τυπικῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησιολογίας, ἀλλὰ ἐμπνέει καὶ τροφοδοτεῖ κάθε ἔκφραση τῆς πίστεως, τῆς ζωῆς, τῆς μαρτυρίας καὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Σταῦρος Παγκάζογλου